

УДК 81'367.7:81'37: 82–31 П'янкова
DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.38.11>

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ *ГОЛОД* У РОМАНІ ТАНІ П'ЯНКОВОЇ «ВІК ЧЕРВОНИХ МУРАХ»

LEXICO-SEMANTIC FIELD HUNGER IN THE NOVEL TANYA PYANKOVA “THE AGE OF RED ANTS”

Прокопович Л.С.,
orcid.org/0000-0002-4882-5322
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувачка кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій
Мукачівського державного університету

В статті частково охарактеризовано теорію лексико-семантичного поля як сукупність мовних одиниць, переважно лексичних, об'єднаних спільністю змісту, одним поняттям, функціональною подібністю позначуваних явищ. Опрацьовано відповідні джерела та здійснено аналіз останніх наукових розвідок лексико-семантичних полів, що передбачило дослідження словникового рівня мови письменника, зокрема появи нових лексичних одиниць, активності вживання певних граматичних форм, розширення асоціативних зв'язків загальноновживаних слів.

Виходячи з цього ми обрали для аналізу метод структурування лексико-семантичного поля *голод*, який дозволив осмислити художній авторський макроконтекст як систему семантичних і стилістичних взаємовідношень, індивідуальних для роману Тані П'янкової «Вік червоних мурах».

З'ясовано, що індивідуально-авторські параметри компонентів лексико-семантичного поля *голод*, а також закономірності і особливості образно-естетичного й експресивного розвитку текстових реалізаторів цього категоріального поняття увиразнюють лексеми *смерть*, *страх*, *жаль*, *тривога*, *страждання*, *біда*, *горе*, *гріх*, *ненависть*, *лють*, *жах*, *морок*. Доведено текстотвірну продуктивність таких лексем як засобів описово-зображального й експресивно-оцінного моделювання лексико-семантичного поля *голод*. Визначено, що асоціативність слововживання створюється завдяки зміцненню конотативних якостей лексем. Додатковий експресивний зміст слова визначає характер образності. Здійснений аналіз свідчить, що характер семантичного наповнення лексем лексико-семантичного поля *голод*, їх стилістична роль в художньому творі визначені не тільки національно-культурними установками, а й психоментальними особливостями авторки.

Ключові слова: лексико-семантичне поле, асоціативні зв'язки, аксіологічне забарвлення, метафора, епітет, порівняння.

The article partially characterizes the theory of the lexical-semantic field as a set of linguistic units, mainly lexical, united by the commonality of content, one concept, and the functional similarity of the designated phenomena. The relevant sources were worked out and the analysis of the latest studies of lexical and semantic fields was carried out, which provided for the study of the dictionary level of the writer's language, in particular, the emergence of new lexical units, the activity of the use of certain grammatical forms, the expansion of associative connections of commonly used words. Based on this, we chose for analysis a method of structuring the lexical and semantic field of hunger, which made it possible to comprehend the author's artistic macro-context as a system of semantic and stylistic relationships, individual for Tanya Pyankova's novel "The Age of Red Ants". It has been found that the individual-author parameters of the components of the lexical-semantic field hunger, as well as the regularities and features of the figurative, aesthetic and expressive development of the textual implementers of this categorical concept, express the lexemes death, fear, regret, anxiety, suffering, trouble, grief, sin, hatred, rage, horror, darkness. The textual productivity of such lexemes as means of descriptive-pictorial and expressive-evaluative modeling of the lexical-semantic field hunger has been proved. It is determined that the associativity of word usage is created due to the displacement of the connotative qualities of lexemes. The additional expressive meaning of the word determines the nature of the imagery. The analysis shows that the nature of the semantic content of lexemes of the lexical-semantic field of hunger, their stylistic role in the work of art are determined not only by national and cultural attitudes, but also by the psychomental characteristics of the author.

Key words: lexical-semantic field, associative connections, axiological coloring, metaphor, epithet, comparison.

Постановка проблеми. Дослідження найбільш показових лінгвостетичних явищ національної словесності – один з пріоритетних напрямів сучасної лінгвостилістики. Сьогодні в українській та зарубіжній лінгвостилістиці здійснено наукову інтерпретацію виразників мовної картини світу, з'ясовано особливості задіяння та реалізації цих мовних одиниць у творенні художньої образності як репрезентативного рівня ідіостилістики твору, продемонстровано шляхи

та засоби перетворення номінативних значень в образні тощо (С. Я. Єрмоленко, Н. М. Сологуб, Л. О. Ставицька, В. В. Жайворонок, Т. А. Космеда, О. О. Маленко).

Загальновідомо, що системність лексичного складу сучасної мови виявляється у всіх її елементах: в організації тематичних лексичних груп, у структурі багатозначного слова, з наявними в ній окремими лексико-семантичними варіантами (ЛСВ) та зв'язками з іншими елементами

лексичної групи – синонімічними групами, антонімічними парами та ін. [5, с. 12]. Завдання дослідника – ідентифікувати, упорядкувати й описати цю систему. Однією з найпродуктивніших сьогодні є методика польового структурування.

У сучасній лінгвостилістиці поле трактується як «сукупність мовних одиниць, переважно лексичних, об'єднаних спільністю змісту, одним поняттям, функціональною подібністю позначуваних явищ» [14, с. 131].

Семантичні поля взаємопов'язані ієрархічно. Сукупність усіх полів становить лексико-семантичну систему мови [1, с. 41–47].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливий етап поглиблення теорії та розроблення прийомів практичної систематизації за методикою польового структурування становлять праці А. А. Бурячка, В. М. Русанівського, Л. А. Лисиченко, С. Я. Єрмоленко, Л. М. М'ялковської, Г. Я. Сюті.

Дослідження семантичних полів – важливий аспект вивчення індивідуальних художніх стилів, що передбачає дослідження словникового рівня авторської мови, характеристики доміантних лексико-семантичних полів. Метод структурування лексико – семантичного поля дозволяє осмислити художній авторський макроконтекст як систему семантичних і стилістичних взаємовідношень, індивідуальних для кожного автора.

Методика дослідження лексико семантичного поля викладена в численних сучасних монографіях, дисертаціях. Зокрема, обираючи об'єкт наукового розгляду Яра Славутича (Н. М. Сологуб) [9], В. Підмогильного

(Л. М. М'ялковська) [7], Л. О. Ставицька М. П. Бажана [11] дослідники визначають дистрибутивні для індивідуальної мовотворчості ЛСП, умотивовують їх концептуальність.

Л. О. Ставицька розробила методику осягнення мовно-естетичної системи художнього твору «на рівні лексико-семантичного ізоморфізму жанрових образних систем». Досліджуючи особливості ідіостилів М. Хвильового, А. Головка, Г. Косинки, П. Панча, М. Івченка, В. Підмогильного, науковиця вперше в українській лінгвостилістиці зосередилася на лексико-семантичній організації символічних паралелей, розглянула системні зв'язки темпоральних лексем, астронімів, назв пір року, схарактеризувала систему одоративних, колірних музичних образів [12].

Г. Я. Сютя дослідила тексти поетів Нью-Йоркської групи у вимірі лексико-семантичного поля *людина, природа, час* [13].

Постановка завдання. Попри безумовні заслуги мовознавців у дослідженні індивідуальних

стилів, мовно-естетичних знаків української культури, лексико-семантичних полів, ми не знайшли праць, які б сьогодні заглиблювалися в проблематику Голодомору, зокрема через дослідження лексико-семантичного поля *голод* в художньому дискурсі.

Для розгляду лексико-семантичного поля *голод* ми обрали твір Тані П'янкової «Вік червоних мурах» – глибокий психологічний роман про одну з найскладніших сторінок української історії – Голодомор 1932–1933 років. Роман здобув третю премію конкурсу «Коронація слова» 2021 року.

Мета статті – здійснити структурно-семантичний та функціонально-стилістичний аналіз лексико-семантичного *голод* в романі Тані П'янкової «Вік червоних мурах». Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: систематизувати погляди на систему й структуру лексико-семантичного поля як на модель групування лексичних номінацій у художньому дискурсі; простежити загальні тенденції та індивідуально-авторські параметри стилістично маркованих, образно-метафоричних, асоціативно-оцінних компонентів, окреслити їх місце в системі авторського мовомислення.

Виклад основного матеріалу. Текстова організація мови кваліфікується на підмурку її внутрішньої осмисленості й структурованості. У цьому сенсі художні тексти виокремлюються на тлі інших функціонально-стильових різновидів не лише системою тропічних засобів, принципами композиційних рішень, індивідуалізацією мови персонажів, здебільшого на протигагу авторському мовленню, а й можливостями передавати нерідко зовні приховані смисли, неочевидні внутрішні зв'язки компонентів... Українська дискурсна культура включає широкі масиви дискурсного мовлення, в якому виявляють себе глибинні смисли, що з більшою або меншою повнотою знаходять утілення через систему стилістично маркованих, образно-метафоричних, асоціативно-оцінних та інших компонентів [4, с. 244].

Лексико-семантичне значення лексеми *голод* в романі Тані П'янкової, а також закономірності і особливості образно-естетичного й експресивного розвитку текстових реалізаторів цього категоріального поняття увиразнюють лексеми: *смерть, страх, жаль, тривога, страждання, біда, горе, гріх, ненависть, лють, жах, морок*.

Стилістично вагомою в художньому тексті є лексема *голод*. Прикметникові означення лексеми *голод* вносять індивідуально-авторський негативний аксіологічний відтінок. *Голод! Страшний, безжальний, глибокий, всеохопний, ненаситний голод* [8, с. 64].

У романі поширені метафоричні порівняльні звороти, котрі увиразнюють семантичне значення лексеми *голод*: **Бридким мокрим пацюком голод прокрався** у нашу хату і собі в ній плодиться [8, с. 123]; *Голод тепер родиться із моєї п'ятірні. Спершу малий, як суха квасолина. Лежить собі на долоні–прохолодою до шкіри тулиться* [8, с. 127]; **Ненажерливою огидною гусінню голод випасає** навколо села всю хопту, кропиву, лободу, кульбаби, подорожники, зародки чебрецю, шпички левурду, книшинки, козлики, гороб'як, рогозу, спориш, квасець, щавій, смачні серединки татарського зілля, гірчаки, лепеху, що пахне чомусь огірками; білує липу, акацію, де-яку деревину, об'їдає листя з берестка, визбирає по лісах соснові шишки, вишукує старі жолуді під торішнім листям [8, с. 203]; **Велетенським птахом голод всідається** мені на карк і **лупить** твердим дзьобом у потилицю – **підганяє** сідати до столу [8, с. 136]; **Гладким буланим конем голод виїдає нас** зі світу, як пряники, **пожирає нас**, де знаходить, **роздирає** навпіл, навіть не присолюючи [8, с. 196]; *Голод розростається* у кожному з нас, **наче бур'ян**, витісняючи із серця любов до всього... [8, с. 62]. Такі порівняння з прозорою негативною асоціативністю є маркерами болю, страждання, невимовних мук персонажів.

Суттєву роль в організації смислової структури образу *голод* відіграють метафори. Метафори з номінацією *голод* у функції предиката постають унаслідок встановлення оказіональних асоціацій, наприклад, на ґрунті антропоморфізації: *Голод нас у землю вминає, нівечить, розпласує, гвалтує, усіх по черзі гвалтує* [8, с. 121]; *Голод розриває* наші міцні обійми, **розкидує нас хатами, селами, містами, розводить** у різні боки, **аби, врешиті-реши**, ми всі зібралися в одній велетенській бездонній ямі, котра ніяк не може насититись людським перегноєм [8, с. 165]; *Цієї весни голод геть навісніє – вирубує нас, як сади...* [8, с. 193]; *Голод зітхає, стогне, пищить, плаче, бризкає* слиною, **викрикає, канючить, впрошує, молиться, вимагає, спазмує...** [8, с. 195]; *Голод вижирає* мене зсередини [8, с. 219]; *Голод у животі скавчить, витягує* із мене жили, **виснажує, вимучує...** [8, с. 64]; *Голод, що поглинає, підточує* мене, **вижирає** зсередини, **пропікає** крізь мої нутроці [8, с. 64]; *Голод у доброму кожуху, в чоботях, з наганом при поясі, на три версти смердить* казбонкою... [8, с. 71]; *Голод червоним гребенем руді Тамарині коси вичісує.. Кістлявою лапою на голову їй напосівся і мучить її, сердешну* [8, с. 89]; *Голод викручує* його, **вивертає, корчить** змушує просити у мене зернят

із маминого мертвого рота... [8, с. 223]; *Голод випиває нас, виїдає, викручує, мучить* думками все чорнішими і гострішими, все тяжчими [8, с. 42]; *Голод висмоктує* мене, як *висмоктує* мураха краплю солодкого чаю із дна чашки, як сонце виїдає росу із шапки молодого гриба; він **спустошує** мене, **виснажує, випробовує** [8, с. 66]. Такі дієслова мають знижену, негативну семантику: **вминає, нівечить, розпласує, гвалтує, розриває, розкидує, навісніє, вирубує, зітхає, стогне, пищить, плаче, бризкає, викрикає, канючить, впрошує, молиться, вимагає, спазмує, вижирає, скавчить, витягує, виснажує, вимучує, поглинає, підточує вижирає пропікає, смердить, напосівся і мучить, викручує, вивертає, корчить змушує просити, випиває, виїдає, викручує, мучить, висмоктує, спустошує, виснажує, випробовує.**

Концептуально смислове навантаження несуть розгорнуті дієслівні метафори, в яких негативне аксіологічне забарвлення доповнено лексемами з:

– просторовою семантикою: *Кілька десятків активістів із Полтави голод нам пригнав* [8, с. 95]; *Голод на Мачухи снігами вирушає – засипає дво-рища, городи, ниви* [8, с. 107]; *Голод її, Ганну Рибку, в хату мою приведе...* [8, с. 112]; *Десять там, за білими маревом снігів, голод Ганну мою по голові гладить – закалосує* [8, с. 112]; *Колись багато їх в одній хаті було, а як голод село в зуби взяв – розтеклися вони...* [8, с. 125]; *З дального кутка села голод знов мені щось набріхує...* [8, с. 129]; *Голод розриває* наші міцні обійми, **розкидує нас хатами, селами, містами, розводить** у різні боки, **аби, врешиті-реши**, ми всі зібралися в одній велетенській бездонній ямі, котра ніяк не може насититись людським перегноєм [8, с. 165]; *Голод бере* Мирося за руку та **й веде під берег ставка** [8, с. 205]; *Голод тихо собі у нашій хаті лежить* – ноги в старих шкарбунах до печі простягнув, черво одутле **випнув** [8, с. 157]; *Голод ховає* їх од нас **за високими парканами** [8, с. 194]; *У верхів'ї голод вишукує* пташині гнізда, **висмоктує** їхні яєчка, **піднімається** високо-високо – по сорочі яйця. **І падає** часто, не витримавши рівноваги [8, с. 206]; *...голод відчиняє* вікна – у хату нам голодні горобці летять [8, с. 208];

Голод у небі над нами хижим яструбом завис, крила розіслав, пір'я раз у раз губить [8, с. 38]; *Голод коло мене мовчки стоїть* – слова **не зронить**, лишень дивиться, як я збір податків організовую [8, с. 96]; *У хаті голод на печі сидить. Звісив* ноги з печі і **гойдає** ними [8, с. 98].

– часовою семантикою: *Цієї весни голод геть навісніє – вирубує нас, як сади...* [8, с. 193]; *На*

самий Великдень **голод** мискою чорного картоплиння **розщедрився** [8, с. 203]; **У призерку голод** мене на руки **підхоплює**... [с. 209]; **Щоночі голод дарує** мені мою Ганну [8, с. 159]; **Надвечір голод місить** туге пахуче тісто у бабиній діжці... **Тоді голод у пригоріці тіста нагрібає** та й круглі хліби **родить**, а далі – кожен хліб на лопату та й у піч [8, с. 175]; **Пізно вночі голод торсає** за плечі, **будить** та й **протягає згортюк у білій ряднинці** [8, с. 202]; **Ночами голод на Ганну мою налигача закидує** та й **приводить до мене** [8, с. 37].

При цьому дієслово, яке виступає основним засобом семи антропоморфізації лексеми **голод**, сполучаючись із просторовою і часовими номінаціями, розширює загальнономовні норми її функціонування.

Варто відзначити, що в художньому дискурсі зафіксовано семантичні зв'язки лексеми **голод** з абстрактними лексемами: **сором**, **одчуття**, **вибрики**, **огида**, котрі підкреслюють моральні страждання, відчай, безвихідь, біль персонажів: **Не знає сорому голод** [8, с. 158]; **Голод загострив** мої **одчуття до краю** [8, с. 157]; **...голод підштовхнув** в мене на **отакі божевільні вибрики** – **подумки гризти** псячу кістку [8, с. 77]; **Але голод переборює** мою **огиду**, **корчить** мене із **середини**, **розціплює стиснуті зуби** [8, с. 102].

У розглядуваній тематичній зоні підкреслено нагнітання негативної експресії у контекстному оточенні через конкретні іменники, що позначають ужиткові речі, знаряддя праці тощо: **Голод над нами схилився і похапцем гудзики на гімнастерці шарпає – розщепити хоче** [8, с. 147]; **Голод з розмаху Тоськові вила** їй у **груди усаджує** [8, с. 204]; **Вилами Тоська Лантушка голод підбирає мертві тіла**... [8, с. 207]; **Голод із нами дразниться – крашанку з руки на руки перекидає**... [8, с. 207]; **Голод червоним гребенем руді Тамарині коси вичісує**. **Голод сокиру із-за пояса дістає, хвацько береться деревище рубати** [8, с. 27]; **Біля баби Саньки голод усівся та й тютюнець із бабою нюхає** [8, с. 184]; **... голод червону суkenочку для Єви приносить**... [8, с. 180].

Розгортання вказаної семантики виразно демонструє наступний контекст: **Голод розпушив** над ними свої **страшні чорні крила**, із них будь-якої миті може **посипатися мертве пір'я** [8, с. 135]; **... Кістлявою лапою на голову їй напосівся і мучить її, сердешну** [8, с. 89]. Різноманітні поєднання лексеми **голод** із назвами **чорні крила**, **мертве пір'я**, **кістлява лапа** створюють загальний образ голодної смерті.

Індивідуальні образні перенесення зафіксовано в контекстах, де іменник **голод** у поєднаннях із назвами частин людського тіла формує розгорнуті метафорично-персоніфікаційні комплекси:

– **очі**: **Очі** її **квасолину бачитимуть**, а **насправді то голод буде** [8, с. 128]; **Голод** **бай-дуже дивиться** на мене **Мироськовими очима**... [8, с. 175]; **Голод світиться** з його **очей**, **жадібно зирить** то на мене, то на мамин широко роззявлений рот... [8, с. 220]; **Червоним оком голод по-змовницьки мені підморгує**... [8, с. 160];

– **лице**: **Іноді голод носить його лице** [8, с. 197]; **Бліде її лице**, **замучене, голод його кілька місяців уже вилизує** [8, с. 143];

– **губи**: **Голод червоними губами діру в моїй голові висмоктує**... [8, с. 147]; **Голод у самісінькі губи мене цілує**, і я вже **вкотре з огидою випльовую своє снідання** [8, с. 208];

– **рот**: **Голод закриває мені рота, забиває іржавим цвяхом, завалює, закидує мене глиною, перегноєм, сипучою тринною, робить мене німою, безмовною, безшелесною** [8, с. 164];

– **руки**: **Пухлими Миросевими руками голод хапається за держак лопати і всаджує її на саме дно** [8, с. 31];

– **зуби**: **Голод Мироськовими покритими зубами вгризається в моє серце**... [8, с. 223];

– **ребро**: **...голод мені щупом під ліве ребро добирається**... [8, с. 211];

– **голос**: **І-їсти-и...пронизливо скавулить голод Мироськовим голосом, скручує його підкошує йому коліна** ... [8, с. 221]; **... Бабиним рипучим голосом голод зі старої верби сусідську козу зганяє**... [8, с. 27].

Стилістичну активність демонструє лексема **голод** у ролі звертання, як-от:

Дай же мені хоч трохи очі стулити, голоде... [8, с. 89]; **Голоде, дай же хліба!**

[8, с. 139]; **Голоде, дай умерти!** [8, с. 156]; **Голоде, дай вистояти** [8, с. 84].

В семантичній площині номінації **голод** перебуває лексема **смерть**. Пор.: **...Бо аж на світанку голод розворушив**. **Вовтузиться собі – не зважає, що спимо**. **Дістав з-під поли, давні, ще бабині, жорна та й перетирає нас усіх, як жито, перемлює на дрібненьку мучечку, таку мілку і чорну, що ніяка смерть, навіть найлютіша у світі, не могла би вмолати такого борошенця** [8, с. 112]; **А голод вбиває повільно, він тебе вимучує перед смертю** [8, с. 67]. Лексико-семантичне значення лексеми **голод** увиразнюють лексеми: **страх**, **жаль**, **тривога**, **страждання**, **біда**, **горе**, **гріх**, **ненависть**, **лють**, **жах**, **морок**. Пор.: **Аж тоді він приходить – сей дивний страх, се жастка одчуття порожнечі, близької прірви, якоїсь фатальної та недоворотної темені** [8, с. 11]; В даному контексті асоціативна кореляція лексеми **страх** розгортається в асоціативний ряд **страх – порожнеча – прірва – темін**,

текстотвірна актуальність яких увиразнюється епітетами *дивний, жастке, близької, фатальної та неодворотної*. Малий Тосько ... під призьбу забився і од страху дрижав. Колінцями у саму землю вгруз – у дрібну товчену піщину, серця не чув, через раз дихав. Де стилістична вагомість лексеми *страх* функціонально і семантично набуває специфічних експресивних нашарувань через пряме лексичне значення однорідних членів: *забився, дрижав, вгруз, не чув, через раз дихав*.

Семантичне розгортання номінації *страх* спостерігаємо також у порівнянні: *Страх у моїй голові когуттом червоним гребеться – ямку собі випорпує* [8, с. 22].

Екзистенційно-аксіологічне навантаження має вислів: *Страхи мої всемогутні...* [8, с. 25], в якому прирощення нових відтінків відбиває емоційне, а не раціональне відчуття.

Семантичні моделі мовної репрезентації номінації *жаль* свідчать про:

– антропоморфізацію: *Куди ж, мамо?, – дрижить жаль Миросевим голосом і виповнює хату. – Без образу лишаємось* [8, с. 126]; *Дивлюся на неї – жаль серцем блудить ...* [8, с. 48];

– зооморфізацію: *Жаль душить мене за шию слизькою лісовою гадиною, і я одвератаю очі* [8, с. 29];

Негативно-оцінну семантику показово виявляє номінація *тривога* в наступних контекстах: *Уранці не знаю, як докупи маю себе зліпити – мов дрібну смородину визбирую рештки розуму, з-під навали нічних тривог....* [8, с. 160]; *Тривога влягається і гусне в мені, як влягається і гусне плесо озера після бурі* [8, с. 163].

Негативна оцінність лексеми простежується в контекстному оточенні: через метафори *визбирую рештки розуму, не знаю як докупи себе зліпити та порівняння мов дрібну смородину, як влягається і гусне плесо озера після бурі*.

У безпосередньому зв'язку з образом *голод* негативна семантика простежується і в асоціативно-метафоричних співвіднесеннях лексеми *біда*:

І так нас біда загризає щоднини, гірше лютото пса, руки нам одкусує, поїдом їсть.... Далі в мене гостряками уважних очей упинається... [8, с. 101]; *... і кричить людська біда ...* [8, с. 101]; *Дві біди за руки мене зловили та й розтягують у різні боки, кожна до себе кличе, одна світися мені тихими світлом, інша – пекучим вогнем палахкотить* [8, с. 46]; *Хустка парить, кусається, гризе голову. Може, і не хустка то гризе – може, біда моя біденна* [8, с. 116], де негативну семантику актуалізують дієслова: *загризає, одкусує, їсть, упинається, кричить,*

зловили, кличе, світися, палахкотить, парить, кусається, гризе.

В іншому контексті аксіологізація лексеми *біда* простежується через повтор прийменникових конструкцій: *Не треба мені її біди, у мене своя є – та така, що понад усе, понад усіх, понад мене саму* [8, с. 177], або через заперечну частку *не*: *Голод – не голод. Біда – не біда* [8, с. 132].

Психологічне сприймання *горя* відображено через епітети *всеохопне, безмежне*: *Горе завжди поряд з нами. Воно – таке всеохопне – не покидає нас.... – і як тяжко у горі однайти вісь, рівновагу...* [8, с. 149]; *Безмежне горе моє* [8, с. 25].

Стилістичну активність лексеми *страждання* репрезентує генітивна метафора: *grimаса страждання*: *Лице його замерло в grimасі страждання, і вона стала його лицем* [8, с. 131]. Текстотвірну продуктивність виявляє інтимізувальний займенник *мої*: *Якби я перестала пити воду, то мої страждання можна було б закінчити раніше* [8, с. 126].

Визначальними характеристиками лексеми *лють, жах, морок, гріх* є:

– дієслівні метафори: *Зводжу на неї очі, відчуваю, як лють заливає мені лице такою гіркою водою – аж набрякає і свербить шкіра* [8, с. 92]; *Жах підіймає волосся нас моїй голові* [8, с. 106]; *Морок стоїть над Мачухами – могильний морок, – Живу мене під собою ховає*.

– порівняння: *Він тяжкий зробися чогось, наче цілого світу гріхи* [8, с. 64].

Висновки. Отже, аналіз лексико-семантичного поля *голод* належить до концептуальних структур, стилістична репрезентація яких відбиває визначальні мовно-естетичні риси певної епохи, окремого автора, твору. Як засвічує здійснене дослідження, зміст багатьох метафор з цією номінацією стосується саме внутрішнього світу людини, її психологічного стану в період *голоду* – найдраматичнішого періоду в житті персонажів. З'ясовано, що індивідуально-авторські параметри компонентів лексико-семантичного поля *голод*, а також закономірності і особливості образно-естетичного й експресивного розвитку текстових реалізаторів цього категоріального поняття увиразнюють лексеми: *смерть, страх, жаль, тривога, страждання, біда, горе, гріх, ненависть, лють, жах, морок*. Доведено текстотвірну продуктивність таких лексем як засобів описово-зображального й експресивно-оцінного моделювання лексико-семантичного поля *голод*. Перспективу подальших наукових розвідок означеної проблеми пов'язуємо в дослідженні лексико-семантичного поля *людина* і текстових реалізаторів цього категоріального поняття таких як *світ, життя, смерть, душа, серце, голова, очі, руки* у романі Тані П'янкової «Вік червоних мурах».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бурячок А. А. Мовознавство. 1985. № 4. С. 41–47.
2. Єрмоленко С. Мовно-естетичні знаки української культури. К.: Інститут української мови НАН України, 2009. 352 с.
3. Жайворонок В.В. Лексична підсистема мови і значення мовних одиниць. Мовознавство. 1999. №6. С. 32–46.
4. Кононенко В.І. Текст і смисл: Монографія. К., Івано-Франківськ: Видавництво Івано-Франківського національного університету імені Василя Стефаника, 2012. 212с.
5. Лисиченко Л. А. Мовна картина світу і стан мови. Мировая культура: Традиции и перспективы: [международ. сб. науч. исслед.]. К.; М.; Херсон: АПН Украины; ММГА; ХМИБ; ХГПИ им. Н.К. Крупской, 1995. Т. 1. С. 13–18.
6. Маленко О.О. Лексико-семантична група «небо» в українській поезії: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Х., 1996. 18, [1] с.
7. Мялковська Л.М. Стилїстика художньої прози Валер'яна Підмогильного: лексико-семантичні поля, тропи, стилістичний синтаксис: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». К., 2001. 20, [1] С.
8. П'янкова Таня «Вік червоних мурах»: Роман. К.: Наш Формат, 2022. 256 с.
9. Сологуб Н.М. Мовний світ Олеся Гончара. К.: Наук. думка, 1991. 137 с.
10. Сологуб Н.М. Мовний портрет Яра Славутича. К.: Дніпро; Вінніпег: Українська Вільна Академія Наук, 1999. 152 с.
11. Ставицька Л.О. Індивідуальний стиль М. П. Бажана в сучасній літературній мові. Жанри і стилі в історії української літературної мови. К. : Наук. думка, 1989. С. 199–215.
12. Ставицька Л.О. Естетика слова в українській поезії 10– 30 рр. XX ст. / Л. О. Ставицька. – К. : Правда Ярославичів, 2000. – 154 с.
13. Сюта Г. Лінгвосвіт поезії авторів Нью-Йоркської групи: монографія. Київ: Інститут української мови НАН України: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 164 с.
14. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. – К.: Либідь, 2001. 224 с.